

**Homo
Digitalis**

Παράλου 12, 118 54 Αθήνα
info@homodigitalis.gr

Αθήνα, 30.03.2020

ΑΝΟΙΧΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Προς: Την Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας του Ελληνικού Κράτους

Θέμα: «Υποβολή προτάσεων και σχολίων για την Πολιτική Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας σχετικά με την αποστολή μηνυμάτων SMS στο 13033 προς λήψη βεβαίωσης μετακίνησης»

Αξιότιμο Γραφείο του Γενικού Γραμματέα Πολιτικής Προστασίας,

Η Homo Digitalis αποτελεί Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρία με έδρα την Αθήνα και πεδίο δράσης την προστασία και προώθηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου στη σύγχρονη ψηφιακή εποχή.

Εκτιμούμε βαθύτατα τις προσπάθειες που καταβάλλετε τις κρίσιμες αυτές ώρες όσον αφορά την προστασία όλων μας από την πανδημία του Κορωνοϊού (COVID-19) .

Με την παρούσα επιστολή το Δ.Σ. της Homo Digitalis παραθέτει σχόλια και προτάσεις επί της Πολιτικής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων που έχετε αναρτήσει στον διαδικτυακό σας τόπο

<https://forma.gov.gr/> σχετικά με την αποστολή μηνυμάτων SMS στο 13033 προς λήψη βεβαίωσης μετακίνησης.

Με τις προτάσεις και τα σχόλια μας επιδιώκουμε την αναθεώρηση και βελτίωση του κειμένου της Πολιτικής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, προκειμένου να τηρούνται οι υποχρεώσεις της Γενικής Γραμματείας ως υπευθύνου επεξεργασίας και να προστατεύονται τα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων στον μέγιστο βαθμό, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις της εθνικής και ευρωπαϊκής νομοθεσίας. Ελπίζουμε τα σχόλια και οι προτάσεις μας να φανούν χρήσιμες προς την κατεύθυνση αυτή.

Η Homo Digitalis παραμένει στη διάθεση της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας για περαιτέρω διευκρινίσεις επί των σχολίων και προτάσεων που καταθέτουμε σήμερα ενώπιόν σας, καθώς επίσης και για οποιοδήποτε ζήτημα προστασίας προσωπικών δεδομένων και ιδιωτικότητας αφορά τις δράσεις σας σχετικά με την αντιμετώπιση της πανδημίας του Κορωνοϊού.

Μπορείτε να δείτε τα σχόλια και τις προτάσεις μας στην ανάλυση που ακολουθεί. Προς διευκόλυνσή σας, επισυνάπτουμε τα σχόλια και τις προτάσεις μας και σε μορφή PDF.

Σας ευχαριστούμε για την προσφορά σας,

Με εκτίμηση,

Το Δ.Σ. της Homo Digitalis

Σχόλια και Προτάσεις της Homo Digitalis

A. Γενικές Τυπικές Παρατηρήσεις επί του συνόλου του κειμένου

A.1. Ύφος και Γλώσσα Κειμένου: Δεδομένου ότι η Πολιτική Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων αφορά μεγάλο πλήθος υποκειμένων που κατοικούν στην Ελληνική Επικράτεια, τα οποία θα επιλέξουν την αποστολή SMS στο 13033 προς λήψη βεβαίωσης μετακίνησης, το ύφος του κειμένου θα πρέπει να είναι απλό και η γλώσσα που χρησιμοποιείται σαφής και κατανοητή από τον μέσο άνθρωπο. Η αρχή της διαφάνειας απαιτεί οποιαδήποτε ενημέρωση που απευθύνεται στο κοινό ή στο υποκείμενο των δεδομένων να είναι συνοπτική, εύκολα κατανοητή, να χρησιμοποιείται σαφής και απλή διατύπωση και, επιπλέον, κατά περίπτωση, απεικόνιση. Η ισχύουσα Πολιτική Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων χρησιμοποιεί σε έντονο βαθμό νομική γλώσσα, η οποία δεν είναι πάντοτε εύκολα κατανοητή για υποκείμενα που δεν διαθέτουν νομική κατάρτιση.

A.2. Γραμματικά και Συντακτικά Λάθη: Στο κείμενο της ισχύουσας Πολιτικής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων εντοπίζεται σημαντικός αριθμός γραμματικών και συντακτικών λαθών. Δυστυχώς, τα εν λόγω λάθη επηρεάζουν τη συνοχή του κειμένου, δημιουργούν ασάφειες ή και επαναλήψεις νοημάτων, και εντέλει κουράζουν και απωθούν τους αναγνώστες της Πολιτικής. Επίσης, τα εν λόγω λάθη καθιστούν το κείμενο δυσνόητο σε αρκετά σημεία. Τέλος, το πλήθος αυτών καταδεικνύει ότι η Πολιτική Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων συντάχθηκε υπό πίεση χρόνου, χωρίς να δοθεί η δυνατότητα στους συντάκτες της να εξετάσουν σχολαστικά το κείμενό της πριν τη δημοσίευσή του. Επισημάνουμε ότι η Πολιτική Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων δεν είχε αναρτηθεί στον σχετικό ιστότοπο <https://forma.gov.gr/> εξαρχής. Σαφώς, αναγνωρίζουμε την ανάγκη η Γενική Γραμματεία να κινηθεί άμεσα για την αντιμετώπιση της πανδημίας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Προς το σκοπό αυτό προβλέφθηκε και η δυνατότητα αποστολής SMS στο 13033 με σκοπό τη διευκόλυνση των πολιτών. Είναι κατανοητό ότι το εν λόγω μέτρο υλοποιήθηκε και σχεδιάστηκε υπό πίεση χρόνου. Μία εβδομάδα μετά τη θέση του σε λειτουργία και ενώ το κοινό δείχνει να το χρησιμοποιεί συστηματικά και σε μεγάλη έκταση, υπάρχει πλέον το χρονικό περιθώριο για να διορθωθούν τα λάθη που πρόεκυψαν κατά την υπό πίεση σύνταξη της Πολιτικής.

A.3. Λάθη στην Αρίθμηση: Το κείμενο της ισχύουσας Πολιτικής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων δεν διαθέτει ορθή αρίθμηση των επί μέρους ενότητων. Συγκεκριμένα, μετά την πέμπτη ενότητα (5), το κείμενο συνεχίζει με την έβδομη ενότητα (7), παραλείποντας την έκτη ενότητα. Όπως υπογραμμίζεται και ανωτέρω, η λανθασμένη αρίθμηση καταδεικνύει ότι η Πολιτική Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων συντάχθηκε υπό πίεση χρόνου.

B. Ειδικές Παρατηρήσεις Ουσίας ανά ενότητα

B.1. Εισαγωγή

Στην εισαγωγική ενότητα, η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας αποδέχεται ότι στο πλαίσιο συμμόρφωσής με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων 2016/679 (ΓΚΠΔ) και του ν.4624/2019 εκδίδει την εν λόγω Πολιτική Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων για την υπηρεσία που παρέχεται στον πολίτη να αποστέλλει δωρεάν τηλεπικοινωνιακό μήνυμα (SMS) στον ειδικό αριθμό 13033 απευθείας από το κινητό τηλέφωνό του κάθε φορά που εξέρχεται της οικίας του. Επομένως, γίνεται αντιληπτό ότι η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας θεωρεί, ότι η εν λόγω πράξη επεξεργασίας εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του ΓΚΠΔ και του ν.4624/2019, ήτοι ότι αποτελεί επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία περιλαμβάνονται ή πρόκειται να περιληφθούν σε σύστημα αρχειοθέτησης.

B.2. Ενότητα 2 – Ορισμοί

Η ενότητα που περιγράφει τους ορισμούς που χρησιμοποιούνται σε μία Πολιτική Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων θα πρέπει να περιγράφει ειδικά τους ορισμούς που χρησιμοποιούνται στο κείμενό της, και όχι να κάνει γενική αναφορά σε ορισμούς της κείμενης νομοθεσίας. Συγκεκριμένα, η δεύτερη ενότητα της Πολιτικής κάνει αναφορά στις έννοιες «*Ειδικές κατηγορίες (ευαίσθητα) προσωπικών δεδομένων*» (χρησιμοποιείται το ακριβές κείμενο της Πολιτικής), «*Υποκείμενο Προσωπικών Δεδομένων*» και «*Παραβίαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα*». Οι εν λόγω όροι ωστόσο δεν χρησιμοποιούνται ποτέ στις επόμενες ενότητες της Πολιτικής δημιουργώντας κατά αυτόν τον τρόπο σύγχυση στον αναγνώστη. Εφόσον οι συντάκτες επέλεξαν να αποδώσουν τη σημασία των εν λόγω εννοιών, θα πρέπει να τις εντάξουν και στο κείμενο της Πολιτικής. Διαφορετικά, η χρήση των εννοιών αυτών δεν επιτελεί κάποιον σκοπό, αλλά αντίθετα υποδεικνύει και πάλι ότι η Πολιτική συντάχθηκε υπό πίεση χρόνου και προκαλεί σύγχυση στον αναγνώστη.

B.3. Ενότητα 3 – Συλλογή Προσωπικών Δεδομένων

Η εν λόγω ενότητα περιγράφει τα προσωπικά δεδομένα που συλλέγονται. Δημιουργεί έντονους προβληματισμούς το γεγονός ότι αναφέρεται πως συλλέγονται «*δεδομένα που αφορούν τον σκοπό / προορισμό της μετακίνησης, συμπεριλαμβανομένης και της διεύθυνσης του προορισμού*». Ωστόσο, ο αποστολέας του SMS δεν περιλαμβάνει σε αυτό τη διεύθυνση του προορισμού του, όπως περιγράφεται και στις σχετικές οδηγίες στην ιστοσελίδα <https://forma.gov.gr/>. Αντίθετα, η διεύθυνση προορισμού περιλαμβάνεται μόνο στις χειρόγραφες βεβαιώσεις. Εάν πρόκειται για συντακτικό λάθος, είναι απαραίτητη η άμεση διαγραφή της εν λόγω αναφοράς. Διαφορετικά θα πρέπει να γίνει γνωστός ο τρόπος με τον οποίο συλλέγεται η διεύθυνση προορισμού.

Ακόμη, η ενότητα δεν αναφέρει ότι συλλέγονται ειδικές κατηγορίες προσωπικών δεδομένων, όπως δεδομένων που αφορούν την υγεία. Ωστόσο, ο αποστολέας του SMS έχει τη δυνατότητα να επιλέξει τον λόγο «1» για να εξέλθει από την οικία του, ο οποίος αφορά «*μετάβαση σε φαρμακείο ή επίσκεψη στον γιατρό, εφόσον αυτό συνιστάται μετά από σχετική επικοινωνία*». Επομένως, η εν λόγω πληροφορία μπορεί να θεωρηθεί ως δεδομένα που αφορούν την υγεία.

Επίσης, η ενότητα αναφέρει ότι τα δεδομένα συλλέγονται, αλλά δεν καθορίζει από ποιόν συλλέγονται. Συγκεκριμένα, η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας δεν ορίζεται πουθενά στο κείμενο ως ο Υπεύθυνος Επεξεργασίας. Κατά τον ίδιο τρόπο, δεν περιγράφονται τα στοιχεία επικοινωνίας του υπευθύνου προστασίας δεδομένων (DPO), τα οποία θα ήταν απαραίτητα εφόσον ο Υπεύθυνος Επεξεργασίας είναι πράγματι η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, καθώς η τελευταία αποτελεί δημόσια αρχή. Επομένως, ευλόγως οι εν λόγω παραλείψεις δημιουργούν έντονους προβληματισμούς καθώς παραβιάζουν τις διατάξεις του ΓΚΠΔ και του ν.4624/2019 αναφορικά με την αρχή της διαφάνειας και τις αναγκαίες πληροφορίες που πρέπει να παρέχονται στο υποκείμενο των δεδομένων.

Επιπροσθέτως, η ενότητα περιλαμβάνει εκ παραδρομής πληροφορίες, οι οποίες θα έπρεπε να βρίσκονται στην αμέσως επόμενη ενότητα με τίτλο «Σκοπός της Επεξεργασίας των Προσωπικών Δεδομένων». Κατά αυτόν τον τρόπο δημιουργείται επανάληψη νοημάτων που συγχύζει τον αναγνώστη.

Τέλος, σύμφωνα με τα όσα αναφέρει η Πολιτική Προστασίας στην ενότητα 3, «τα δεδομένα τηρούνται από την Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας για το χρονικό διάστημα από την αποστολή του γραπτού μηνύματος του πολίτη στο 13033 και μέχρι την απάντηση που λαμβάνει ο πολίτης. Όταν ο πολίτης λαμβάνει την απάντηση στο κινητό του τα προσωπικά του δεδομένα είτε διαγράφονται είτε ανωνυμοποιούνται και τηρούνται αποκλειστικά για στατιστικούς σκοπούς». Θεωρητικά, εάν ο πολίτης έχει κλειστό το κινητό του ή βρίσκεται εκτός σύνδεσης, δεν θα λάβει το SMS από την Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας και το μήνυμα θα παραμένει στο κέντρο διαβίβασης μηνυμάτων (Short Message Service Center -SMSC) ή στη κεραία τηλεπικοινωνιών. Επομένως, θα πρέπει να ρυθμίζεται με τον πλέον ακριβή τρόπο η περίοδος διατήρησης των δεδομένων. Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να προβλέπεται το μέγιστο χρονικό διάστημα για το οποίο τα δεδομένα τηρούνται, ακόμη και αν προκύψει το σχετικό τεχνικό πρόβλημα.

B.4. Ενότητα 4 – Σκοπός της Επεξεργασίας των Προσωπικών Δεδομένων

Η Πολιτική Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων σε αυτή την ενότητα περιγράφει τη νομική βάση της επεξεργασίας και συγχέει αυτή με τους σκοπούς της επεξεργασίας. Μάλιστα, το κείμενο που περιγράφει τη νομική βάση δεν είναι αρκετά σαφές, αλλά αντιθέτως παραθέτει αναφορές σε διαφορετικές νομικές βάσεις. Από τα όσα αναγράφονται μπορούμε να διακρίνουμε τη χρήση τριών διαφορετικών βάσεων, ήτοι α) συμμόρφωση με έννομη υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας (άρθρο 6.1.γ ΓΚΠΔ), β) εκπλήρωση καθήκοντος που εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον ή κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας που έχει ανατεθεί στον υπεύθυνο επεξεργασίας (άρθρο 6.1.ε ΓΚΠΔ), και γ) λόγους δημόσιου συμφέροντος στον τομέα της δημόσιας υγείας (άρθρο 9.2.θ ΓΚΠΔ), εάν θεωρήσουμε ότι τυγχάνουν επεξεργασίας ειδικές κατηγορίες προσωπικών δεδομένων, όπως δεδομένα που αφορούν την υγεία, οπότε επομένως απαιτείται ειδική νομική βάση.

B.5. Ενότητα 5 – Τήρηση Εμπιστευτικότητας

Η φράση «Πρόσβαση μπορεί να έχουν μόνο οι εξουσιοδοτημένοι υπάλληλοι του Υφυπουργείου Πολιτικής Προστασίας και Διαχείρισης Κρίσεων και η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας στα πλαίσια των καθηκόντων τους» εγείρει ερωτήματα, καθώς όπως εκθέτει ανωτέρω η Πολιτική τα προσωπικά δεδομένα τηρούνται για ελάχιστο χρονικό διάστημα -αν και δεν προσδιορίζεται ποιο είναι

αυτό. Επομένως, ποια είναι η σκοπιμότητα εξουσιοδοτημένοι υπάλληλοι του Υφυπουργείου και της Γενικής Γραμματείας να έχουν πρόσβαση στα προσωπικά δεδομένα; Είναι κατανοητό ότι ορισμένοι υπάλληλοι ενδέχεται να απαιτηθεί να έχουν πρόσβαση σε συγκεκριμένα προσωπικά δεδομένα για την αντιμετώπιση τεχνικού προβλήματος, το οποίο μπορεί να προκύψει, για το χρονικό διάστημα που θα απαιτηθεί για να λυθεί το πρόβλημα. Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να εξηγείται στην Πολιτική Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων για ποιο λόγο οι εν λόγω εξουσιοδοτημένοι υπάλληλοι έχουν πρόσβαση στα προσωπικά δεδομένα, εφόσον αυτά τηρούνται για ελάχιστο χρονικό διάστημα.

Επιπλέον, η ενότητα αναφέρει ότι «*Η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας δεν διαθέτει ή διαβιβάζει ή δημοσιοποιεί προσωπικά στοιχεία των χρηστών της υπηρεσίας σε τρίτους*». Στη συνέχεια, ανάμεσα σε όσους έχουν πρόσβαση στα προσωπικά δεδομένα αναφέρονται «*συνεργαζόμενοι πάροχοι στο πλαίσιο υποστήριξης της υπηρεσίας*». Δεν μπορεί να γίνει κατανοητό πώς μπορεί να μη γίνεται διαβίβαση προσωπικών δεδομένων σε τρίτους, αλλά οι συνεργαζόμενοι πάροχοι να έχουν πρόσβαση. Το συγκεκριμένο σημείο πρέπει να διορθωθεί.

B.6. Ενότητα 7 – Δικαιώματα των Υποκειμένων των δεδομένων

Σύμφωνα με τις δηλώσεις του Υπουργού Ψηφιακής Διακυβέρνησης κ. Πιερρακάκη κατά τη κοινή συνέντευξη τύπου για τον περιορισμό κυκλοφορίας πολιτών σε όλη την επικράτεια λόγω του Κορωνοϊού στις 22/03/2020 «*[τ]α δεδομένα αυτά αυτομάτως διαγράφονται*». Επίσης, σύμφωνα με τα όσα αναφέρει η Πολιτική Προστασίας στην ενότητα 3, «*τα δεδομένα τηρούνται από την Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας για το χρονικό διάστημα από την αποστολή του γραπτού μηνύματος του πολίτη στο 13033 και μέχρι την απάντηση που λαμβάνει ο πολίτης. Όταν ο πολίτης λαμβάνει την απάντηση στο κινητό του τα προσωπικά του δεδομένα είτε διαγράφονται είτε ανωνυμοποιούνται και τηρούνται αποκλειστικά για στατιστικούς σκοπούς*».

Επομένως, προκαλεί ιδιαίτερη έκπληξη το γεγονός ότι τα υποκείμενα των δεδομένων έχουν στην διάθεσή τους τα δικαιώματα διόρθωσης, διαγραφής, φορητότητας των δεδομένων και περιορισμού της επεξεργασίας, καθώς, σύμφωνα με τις δηλώσεις του κ. Υπουργού, τα προσωπικά δεδομένα αυτομάτως διαγράφονται. Επίσης, η φράση «*είτε διαγράφονται είτε ανωνυμοποιούνται*» αφήνει να εννοηθεί ότι κάποια δεδομένα επιλέγεται να διαγραφούν και άλλα να ανωνυμοποιηθούν. Ποια είναι επομένως τα κριτήρια που οδηγούν στην οριστική διαγραφή ή την ανωνυμοποίηση για στατιστικούς σκοπούς; Σε κάθε περίπτωση, επισημάνουμε ότι η πραγματική ανωνυμοποίηση των προσωπικών δεδομένων αποτελεί δυσχερή διαδικασία. Άρα, επιζητούμε να ενημερωθούμε για τις τακτικές που χρησιμοποιούνται για την ανωνυμοποίηση των εν λόγω δεδομένων, εφόσον επιθυμείτε να τα διατηρήσετε για αποκλειστικά στατιστικούς σκοπούς.

Τέλος, στην ενότητα αυτή γίνεται αναφορά στο δικαίωμα εναντίωσης. Το εν λόγω δικαίωμα σαφώς προκύπτει εφόσον η επεξεργασία βασίζεται στη νομική βάση της εκπλήρωσης καθήκοντος που εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον ή κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας που έχει ανατεθεί στον υπεύθυνο επεξεργασίας (άρθρο 6.1.ε ΓΚΠΔ). Ωστόσο, γίνεται στο πλαίσιο αυτό αναφορά σε ανάκληση της συγκατάθεσης, η οποία δεν έχει κανένα πεδίο εφαρμογής στην παρούσα περίπτωση ειδικά, αλλά και σε σχέση με το δικαίωμα εναντίωσης γενικά. Επομένως, πρόκειται για ανακρίβεια στο κείμενο της Πολιτικής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων η οποία θα πρέπει να διορθωθεί.

Επισημαίνουμε ότι σύμφωνα με το άρθρο 35 του ν.4624/2019, το δικαίωμα εναντίωσης δεν εφαρμόζεται έναντι δημόσιου φορέα, εάν υπάρχει επιτακτικό δημόσιο συμφέρον για την επεξεργασία, το οποίο υπερτερεί των συμφερόντων του υποκειμένου των δεδομένων. Ωστόσο, το εν λόγω άρθρο του ν.4624/2019 και οι περιορισμοί που προβλέπει έρχονται σε σύγκρουση με τις διατάξεις του ΓΚΠΔ. Όπως μάλιστα αναφέρει και η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων στην Γνωμοδότηση 1/2020 το άρθρο 35 του ν.4624/2019 προβλέπει εκτεταμένους περιορισμούς των δικαιωμάτων των υποκειμένων και η ΑΠΔΠΧ επιφυλάσσεται να κρίνει, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της, αν οι εφαρμοζόμενοι σε κάθε περίπτωση, με βάση τις διατάξεις αυτές του νόμου, περιορισμοί είναι σύμφωνοι με τον ΓΚΠΔ και με τις επιταγές που απορρέουν από τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

B.7. Ενότητα 8 – Προστασία και εγγύηση ασφάλειας προσωπικών δεδομένων

Στη σχετική ενότητα γίνεται και πάλι αναφορά στον «ελάχιστο χρόνο τήρησης» των δεδομένων, ο οποίος όμως δεν έχει προσδιοριστεί επαρκώς, όπως εκτέθηκε ανωτέρω.

B.8. Ενότητα 9 – Επικοινωνία

Όπως εκτέθηκε υπό Β.3., απαιτείται ο ορισμός Υπευθύνου Προστασίας Δεδομένων (DPO). Τα στοιχεία επικοινωνίας του DPO θα πρέπει να περιλαμβάνονται στη συγκεκριμένη ενότητα.